

“Действительно щедрый жертвователь на нужды народного образования”

Особливе місце серед чернігівських меценатів кінця ХІХ – початку ХХст. посідає Іван Якович Дунін-Борковський (1832-1902), дворянин, багатий землевласник та володар фінансового капіталу. Величезні кошти жертвував він на розвиток народної освіти, на стипендії студентам вищих навчальних закладів. Саме йому зобов’язані здобуттям вищої освіти десятки й сотні молодих людей з небагатих родин, вихованці Чернігівського земського сирітського будинку, що отримали путівку в життя на благодійницькі гроші.

З часом ім’я І.Я. Дуніна-Борковського пішло у забуття. Сучасні чернігівці про нього й не згадують.

Вперше я натрапила на це ім’я кілька років тому, працюючи в Центральному державному архіві літератури та мистецтва Російської Федерації над темою “Родина Могилянських”. В мемуарах М.М. Могилянського зустрілись рядки, присвячені І.Я. Дуніну-Борковському. Михайло Михайлович Могилянський (1873-1942), чернігівець, юрист за фахом, земський та громадський діяч, літературознавець, перекладач, письменник, засновник літературної династії Могилянських. Його розповіді про І.Я. Дуніна-Борковського зацікавили і водночас дещо приголомшили. Ось вони: “Удивительную фигуру представлял собой ... “черниговский дворянин” И.Я. Дунин-Борковский, обладатель многомиллионного состояния, заключавшегося в обширных земельных имуществях и крупном денежном капитале, действительно щедрый жертвователь, главным образом, на нужды народного образования, по завещанию он оставил губернскому земству 1000000 рублей на учреждение стипендий в высших учебных заведениях.

Было при этом довольно необычно, что все свои и при жизни крупные пожертвования он делал скромно, не ища за них орденов, чинов и других милостей, к чему так падки в то время были богатые люди.

В пожертвованиях на благотворительные учреждения и затеи, патронируемые губернатором, Дунин-Борковский обыкновенно демонстративно отказывал или жертвовал до смешного ничтожные суммы. Когда губернатор Андриевский обратился к нему с просьбой на лето предоставить свой громадный дом в подгородном имении Бобровица, в котором хозяин никогда не жил, для дачного проживания какой-то престарелой великой княгине, Иван Яковлевич отказал в этом, ссылаясь на то, что летом собирается приступить к капитальному ремонту дома, а на самом деле ремонта делать не собирался и не делал. При этом иногда в неожиданном вопросе кому-либо из знакомых открывал тревожившее его опасение:

– Вы, как думаете, губернатор меня из Чернигова выслать может?

– За что, Иван Яковлевич?

– Да вот, я никогда не жертвую на его затеи, у которых он греет руки, и вот Бобровицы не дал какой-то великой княгине. Вот возьмет да в сердцах и вышлет ... Как вы думаете, может?

– А Вы боитесь, Иван Яковлевич, так возьмите да ему какую-нибудь тыщенку и пожертвуйте, пусть погрееет руки.

– Тыщенку? Это с какой стати? Да я ему и 50 рублей не дам!

– Ну так он Вас, действительно, возьмет да и вышлет, - пробовал поугадать собеседник.

– Ну, черт с ним! Пусть и высылают, а денег ему все равно не дам, а еще как-нибудь подрадно, пожертвую пятерку, а то и троячку.

А на другой день учредил стипендии имени какого-нибудь из местных общественных

деятелей, для чего вносил тысяч шесть.

Терпеть не мог монастырей и монахов. Когда местный присяжный поверенный И.Л. Шраг выиграл какую-то тяжбу Ивана Яковлевича с Черниговским Троицким монастырем из-за спорного луга, удовольствию его не было границ и, выплатив поверенному гонорар, оставшуюся сумму, в которую оценивался выигрыш, пожертвовал на учреждение стипендии “им. И.Л. Шрага” для учащихся в высших учебных заведениях. (Все учрежденные стипендии Иван Яковлевич передавал в распоряжение губернского земства).

А когда через 2-3 года Шраг сообщил ему, что открылись какие-то новые документы, которые будь они предъявлены суду во время тяжбы из-за луга, повели бы проигрыш дела, Иван Яковлевич пришел в неопишуемый восторг и учредил еще две стипендии.

... жертвовал Иван Яковлевич преимущественно на нужды народного образования, которому очень сочувствовал, но ограничивал свои симпатии средней и высшей школой. (Реальное училище в Чернигове могло быть открыто только потому, что на постройку здания для него Иван Яковлевич пожертвовал крупную сумму в 100 тысяч рублей).

К начальной школе, сельской и городской, относился отрицательно, – “Только лакеев воспитывают – я предрассудков не имею, – не раз излагал свою точку зрения Иван Яковлевич, – костей на белую и черную не разделяю, и у мужика, и у дворянина кости одинаковые. Талантливый, способный ребенок, будь он мужичий, мещанский или дворянский – мне все равно, учись в гимназии, университете, выходи в люди, я такому всегда помочь готов. А на воспитание лакеев, волостных писарей, жуликов и мошенников рубля не дам: лакеи лучше, если неграмотные, да и мошенники необразованные менее образованных вредные”.

Только длительным уговором близким удалось убедить Ивана Яковлевича внести в завещание сумму в 100 тысяч рублей на городские школы Чернигова, убедив его, что сейчас эти школы поставлены так, что из них естественен переход в гимназию и реальное училище.

Капитан в отставке* в газетах Иван Яковлевич следил только за производством по армии и мог безошибочно, без справок отвечать, кто командует любым полком и с какого времени.

В фигуре старичка, отставного военного, облеченного в достаточно поношенный, обыкновенно расстегнутый форменный сюртук, проходящего по городским улицам неуверенной походкой с простенькой палочкой в руках, трудно было предположить миллионера, а не пьянчужку (Иван Яковлевич не пил) ... Вышитая украинская сорочка редко бывала достаточно чистой, менял сорочки Иван Яковлевич обыкновенно только тогда, когда кто-либо из знакомых напоминал ему, что пора бы сорочку переменить.

Собственник богатейшего подгородного имения Бобровица с тысячью десятин заливных лугов, с прекрасной усадьбой, массивным двухэтажным каменным домом старой постройки, окруженным парком и фруктовыми садами, он не только не любил, а суеверно боялся Бобровицкого родового дома и никогда в нем не жил.

Жил он в нанятой городской квартире средней руки, в которой заводил настоящий игорный дом. Игра на нескольких карточных столиках часто продолжалась круглые сутки, причем хозяин квартиры уходил на прогулку, спал, а игра продолжалась и без него.

Изредка Иван Яковлевич уезжал в небольшое тоже родовое имение “Новый Белоус” ... Один и в “Новом Белоусе” Иван Яковлевич никогда не оставался. Совсем редки были выезды на Бобровицу – с ночевкой припоминали лишь исключительные случаи.

Смерть И.Я.Дунина-Борковского (осенью 1902 года) внесла значительное оживление в Черниговскую жизнь. Все свои земельные имущества он оставил по завещанию партнерам по винту, самое ценное – миллионное имение “Бобровица” Н.И.Савичу, имения более мелкие были завещаны другим партнером. Без завещания осталось, как родовое, имение в Новом Белоусе...

Тем временем появился в Чернигове ближайший родственник покойного, чуть ли не двоюродный племянник его И.Н.Полторацкий – ни дядя, ни племянник никогда не видели друг друга ...

Через очень непродолжительное время Чернигов только и говорил о предъявленном

частным поверенным А.М. Сацом по доверенности И.Н. Полторацкого истре к наследнику Бобровицы Н.И. Савичу в 1000000 рублей.

Начали появляться в городе адвокаты, маклера, претенденты на наследство, носившие фамилию Дуниных-Борковских. И все эти персонажи появлялись в “благородном собрании”, жужжавшем, как улей, разговорами о новых исках, ультимативных требованиях к Савичу. В конце концов все претенденты потерпели неудачу...

Один И.Н.Полторацкий некоторый успех имел, хотя и во внесудебном порядке по мировому соглашению ... Савич уступал Полторацкому земельных имуществ из состава имени Бобровица ценностью до 200 тысяч рублей. Но потом еще долгие годы и к Полторацкому, и к Савичу различные претенденты на наследство Бобровицы предъявляли иски”.¹

Спогади М.М. Могілянського про І.Я. Дуніна-Борковського спричинили до подальшої дослідницької роботи. З’явилось негуманне бажання дізнатися більше про цю людину і розповісти про неї. Розпочалися пошуки.

На жаль, документів самого Івана Яковича виявити не вдалося. Доки не пощастило знайти і жодного його зображення, зробленого художником чи фотографом.

Щодо біографічних свідчень, то майже всі вони взяті з некролога, що з’явився лише через рік після смерті І.Я. Дуніна-Борковського в “Черниговских губернских ведомостях”. В ньому зокрема зазначалося: “Написать его некролог и вообще познакомить общество с его личностью, характером, мировоззрением и отношением к людям очень трудно, потому что личность Ивана Яковлевича не подходит к типу заурядных людей, а также и потому, что его знали хорошо лишь немногие лица, а для большинства он был загадкой, и о нем еще при жизни его ходили разные ложные слухи, выдуманные в большинстве случаев фантазией праздных людей. Теперь приходится разбираться во всех этих слухах, фактах и обращаться ко всевозможным справкам, родословным и лицам близким ему”.²

Біографічні дані, які можна знайти у родовідних книгах Г.О.Милорадовича та В.Л.Модзалевського доволі скупі.

І.Я.Дунін-Борковський – нащадок старовинного роду, що бере початок з XI ст. від Вільгельма Швено, одруженого з дочкою короля датського. Син Вільгельма – Петро в 1124 році переселився з Данії в Польщу. Дружина його – дочка київського князя Святополка – Марія. Від польського короля отримав прізвище Дунін та великі маєтки Борковські. Назва їх и послужила основою для утворення другої частини прізвища Дуниных-Борковских.³ В 1668 році Василь Касперович Дунін-Борковський прийняв православ’я і пізніше отримав грамоти-підтвердження від царя Олексія Михайловича на володіння, що були подаровані польським королем.⁴

Іван Якович – представник двадцять другого покоління цього древнього роду. А згаданий вище легендарний В.К. Дунін-Борковський, один з найбагатших та найвпливовіших діячів України кінця XVII – початку XVIII ст., чернігівський полковник, генеральний обозний Війська Запорозького, був його рідним прапрапрадідом.

Народився Іван Якович 17 вересня 1832 року в родовому маєтку Дуниных-Борковских – Бобровиця, передмісті Чернігова.⁵ Його батько – Яків Іванович (1781-1850), штабс-капітан у відставці, Чернігівський повітовий предводитель дворянства. Мати – Софія Семенівна Шендюх (1805-?), у другому шлюбі – Савіна.⁶

Іван Якович був єдиною дитиною в сім’ї. Він отримав початкове домашнє виховання. В 1843 році поступив у третій клас Чернігівської гімназії, яку закінчив у 1848 році. А у 1852 році з чином XII класу завершив навчання у Ніжинському юридичному ліцеї. Невдовзі вступив на військову службу. Брав безпосередню участь у Кримській війні. Був нагороджений медаллю за хоробрість. Отримав військовий чин підпоручика, а при виході у відставку в 1857 році – поручика.⁷ Після смерті батька Івана Яковича усі землі успадкувала його мати Софія Семенівна. Сину вона виділила лише невеличкий маєток у с. Новий Білоус, де той і оселився, коли вийшов у відставку, і жив там до смерті матері. А коли став повноправним

спадкоємцем, переїхав до Чернігова.

Саме з того часу й розпочав Іван Якович свою громадську діяльність. Служив почесним мировим суддею, повітовим і губернським гласним, неодмінним членом присутствія з селянських справ, губернським і повітовим предводителем дворянства. Майже 20 років займався він громадськими справами. І всюди “по отзыву людей, имевших с ним дело, всегда проявлял полное бескорыстное трудолюбие, самостоятельный взгляд на дело и прямоту, доходящие иногда до резкости. К этому времени относятся первые шаги его на поприще частной благотворительности... Теперь нет возможности собрать точные сведения о его частных пожертвованиях. Известно только, что еще до учреждения стипендий на счет Ивана Яковлевича всегда воспитывалось несколько студентов, которым он ежегодно высылал деньги”.⁸ Але він ніколи не говорив про свої пожертвування та уникав усіляких подяк. Тому багато випадків його благодійництва залишились для публіки невідомими.

Найбільш крупні пожертвування І.Я.Дуніна-Борковського: жіночій гімназії – 5 тисяч крб., чоловічій гімназії – 20 тисяч крб., реальному училищу – 50 тисяч крб., згідно з духовним заповітом кожний з цих закладів одержав по 30 тисяч крб., нижчі навчальні заклади – 10 тисяч крб., губернське земство на стипендії – понад 400 тисяч крб. А всього – більше 600 тисяч крб.

В мемуарах М.М. Могилянського і некролозі знаходимо різні дані щодо пожертвувань. І якщо 100 років тому не вдалося встановити точної цифри, то сьогодні це зробити ще складніше. “В обществе сложилось мнение, что [Иван Яковлевич] был нелюдим и не любил общество, но это неверно, напротив, он не выносил одиночества и всегда старался быть в кругу людей ему симпатичных. Он быстро подмечал неискренность и фальшь в людях и, заметивши таковые, терял доверие к такому человеку.

Зато он особенно ценил тех людей, которые в его глазах были честными во всех отношениях, и он старался еще при жизни отметить таких людей учреждением стипендий их имени”.⁹

Особисте життя Івана Яковича не склалося. Він помер неодруженим 3 вересня 1902 року в Чернігові. Наступного дня у міській Воскресенській церкві відбулася заупокійна літургія. Похований І.Я.Дунін-Борковський 5 вересня 1902 року в с. Новий Білоус на цвинтарі Троїцької церкви.¹⁰ Могила його збереглася до нашого часу. Але верхню частину надгробного пам’ятника – хрест – було знято і дотепер не відновлено. Свідчення про благодійницьку діяльність Івана Яковича можна знайти в матеріалах Чернігівського губернського земства: в “Земских сборниках Черниговской губернии”, “Сводах постановлений Черниговского Губернского Земского Собрания” та в “Журналах заседаний Черниговского Губернского Земского Собрания”.

Своє перше значне пожертвування І.Я. Дунін-Борковський зробив у 1875 році. На XI сесії Чернігівського губернського зібрання у грудні 1875 року розглядалось питання про заснування стипендії імені його матері,¹¹ “чтобы дать возможность хотя нескольким молодым людям, нуждающимся в средствах к жизни, окончить образование и быть впоследствии хорошими и

*Могила І.Я. Дуніна-Борковського.
Фото 2002 р.*

полезными деятелями в своем отечестве”.¹² Наступного року в “Земском сборнике” було опубліковане “Высочайшее повеление” про заснування стипендії: “... дворянин Черниговской губернии Иван Яковлевич Дунин-Борковский, желая почтить память матери своей Софии Семеновны Савиной благотворительным делом, представил в Черниговскую Губернскую Земскую Управу пять тысяч руб. на учреждение из процентов с сего капитала стипендии для воспитанников одного из высших учебных заведений: университета, медико-хирургической академии или технологического института.

Государь Император, по всеподданнейшему Министра Народного Просвещения об этом докладе, 9 апреля сего года, Высочайше соизволил на учреждение из процентов означенного капитала одной стипендии, с наименованием оной ”стипендию Софии Семеновны Савиной”, при чем Его Императорскому Величеству благоугодно было повелеть благодарить жертвователя”.¹³

Иван Якович назначив первого стипендиата – выпускника Чернігівської гімназії дворянина Костянтина Ковальковського.¹⁴

XVI сесія Чернігівського губернського зібрання постановила: ”Согласно желанию самого г. Борковского ... назначить стипендию имени Софии Савиной студенту II курса института инженеров путей сообщения Александру Александрову”¹⁵, котрий, таким чином, став другим стипендиатом. У 1884 році цю стипендію отримав студент Петербурзького університету М.Вербицький¹⁶, у 1894 – вихованець колегії Галагана Леонід Філіпенко.¹⁷

Протягом більше ніж чверть століття І.Я. Дунін-Борковський регулярно передавав свої кошти чернігівському земству на заснування нових стипендій. У 1887 році було затверджено положення про стипендію ім. Я.І.Дунина-Борковського. Заяву з проханням про її заснування розглянули на XXI сесії у грудні 1885 року.¹⁸ В ”Положенні” записано:

“1. При одном из Императорских Российских университетов учреждается стипендия имени штабс-капитана Я.И. Дунина-Борковского на счет процентов с капитала в 5000 рублей, пожертвованного с этой целью сыном покойного, дворянином Дуниным-Борковским.

2. Стипендиальный капитал, заключающийся в 5% бумагах государственного банка за №№ 19723, 37266, 37268 и 90652, хранится в Киевской конторе государственного банка и проценты с оного должны, по мере надобности, быть переведены в тот университет, в который стипендиат будет назначен.

3. Размер стипендии за вычетом 5% государственного налога определяется в 237 руб. 50 коп.

4. Назначение стипендиата из студентов университета производится Черниговскою губернною земскою управою по соглашению с правлением подлежащего университета с утверждения попечителя учебного округа и с соблюдением правил, установленных министерством народного просвещения. Назначение стипендиата из молодых людей, вновь поступающих в университет, может производиться Черниговскою губернною земскою управою по соглашению с начальством той гимназии, из коей поступил в университет кандидат на стипендию.

5. Стипендиатами могут быть только лица православного исповедания, уроженцы Черниговской губернии.

6. Могущие образоваться от временного незачисления стипендии остатки выдаются стипендиату по окончании курса в единовременное пособие в размере, не превышающем суммы стипендии.

7. Пользование стипендиею не налагает на стипендиата никаких обязательств”.¹⁹

10 листопада 1893 року Іван Якович подає нову заяву і надає фінансові документи на утворення стипендії ім. І.Л. Шрага.²⁰ 16 листопада 1895 року стипендія була заснована за рахунок процентів з капіталу в 7500 карбованців. Стипендіальний капітал, що складався

з дванадцяти 4 % облігацій та вісімнадцяти 4,5 % свідоцтв селянського банку зберігався у Чернігівському губернському казначействі. В “Правилах о стипендии И.Л. Шрага” було зазначено: “...назначение стипендиатов производится Ильёю Людвиговичем Шрагом, а за смертью его – Черниговским губернским земским собранием...”²¹

Всі свої добрі справи робив Іван Якович скромно, не бажав, щоб про це писала місцева преса. І все ж таки в одному з номерів “Черниговских губернских ведомостей” за 1894 рік з’явився невеликий допис про його пожертвування. Наводимо його повністю.

“Наш уважаемый именитый землевладелец Иван Яковлевич Дунина-Борковский в прошлом году пожертвовал 20 000 рублей в Черниговскую мужскую гимназию для пособий нуждающимся ученикам; он же внес в эту гимназию сумму около 1500 рублей, чтобы из процентов уплачивать на право учения одного из бедных учеников.

Для помощи воспитанникам высших учебных заведений, кроме двух его стипендий по 5 000 рублей каждая, хранящихся в губернской земской управе, он образовал в прошлом году третью в 7 500 рублей, а, недавно, ввиду того, что Государственные % [процентные] бумаги подверглись конверсии и размер процентов по ним уменьшен, Иван Яковлевич, чтобы пользующиеся его стипендиями студенты не испытывали лишения от такого уменьшения, внес в губернскую управу для увеличения этих стипендий еще 4 000 рублей.

К этим фактам комментарии излишни. Всякий, узнавший о них, не может не почувствовать глубокой благодарности и уважения к человеку, направляющему свои средства на такие высокие цели”²²

16 листопада 1894 року до земської управи від І.Я. Дуніна-Борковського надходить чергова заява і необхідні папери (два закладні листи державного дворянського земельного банку та тимчасове свідоцтво на державну 4 % ренту на 6 500 карбованців) на утворення стипендії імені губернського секретаря Олександра Амфіановича Тищинського.²³ Положення про стипендію затверджене міністром народної освіти 28 березня 1895 року: “...3. Размер стипендии за вычетом 5 % государственного сбора и расходов за хранение капитала определяется в 273 руб. 12 коп. 4. Назначение стипендиатов производится А.А.Тищинским, а за смертью его, Черниговским губернским земским собранием, по соглашению с гимназическим начальством ... или с университетским, если назначение стипендии касается лиц, состоящих уже студентами.”²⁴

У 1896 році затверджено “Положение о стипендии имени покойного штабс-капитана Якова Ивановича Дунина-Борковского при Московском университете”,²⁵ стипендіальний капітал якої становив 7,5 тис. крб. (Заява І.Я. Дуніна-Борковського від 5 січня 1896 р.)²⁶.

На XXXVIII сесії (січень 1898 р.) “выслушано заключение комиссии по народному образованию об учреждении стипендии при одном из высших учебных заведений на капитал в 7,5 тыс. руб., предоставленный И.Я. Дуниным-Борковским, и наименовании ее стипендией им. умершего коллежского советника Я.П. Москальского”²⁷.

17 серпня 1899 року І.Я. Дунін-Борковський знову надав капітал, “из % которого желает при одном из высших учебных заведений образовать седьмую стипендию на следующих условиях:

- 1) чтобы стипендия получила имя бывшего директора Черниговской гимназии, ныне умершего Януария Михайловича Неверова,
- 2) размер стипендии в 285 руб., ...
- 4) чтобы первым стипендиатом был назначен студент 1-го курса Киевского университета по математическому факультету Мануил Александрович Потемкин”²⁸.

В 1902 році ще за життя І.Я. Дуніна-Борковського стипендії, що були засновані на проценти з його грошей, одержували:

1. Імені Я.І. Дуніна-Борковського (перша стипендія) – студент Київського університету Євген Тимофійович Чирков, 2 курс історико-філологічного факультету.

2. Імені Я.І. Дуніна-Борковського (друга стипендія) – студент Харківського університету Іван Андрійович Барський, 4 курс фізико-математичного факультету.

3. Імені Софії Савіної – студент Київського університету Іван Омелянович Бар, 3 курс юридичного факультету.

4. Імені І.Л. Шрага – студент Київського університету Антон Єрофійович Голубець, 3 курс юридичного факультету.

5. Імені О.А. Тищинського – студент Московського університету Яків Васильович Лікоть, 2 курс філософського факультету.

6. Імені Я.П. Москальського – студент Московського університету Микола Олександрович Христіанов, 4 курс медичного факультету.

7. Імені Я.М.Неверова – студент Київського університету Мануїл Олександрович Потьомкін, 3 курс фізико-математичного факультету.

8. Імені І.Я. Дуніна-Борковського – студент Київського політехнічного інституту Петро Якович Москальський, 1 курс.²⁹

Після смерті мецената XXXVIII сесія Чернігівського губернського земського зібрання у грудні 1902 року затвердила такі правила про стипендії І.Я. Дуніна-Борковського, які вводилися згідно з його заповітом:

“1. За счет процентов с капитала в 393285 р. 67 к., завещанного умершим дворянином И.Я.Дуниным-Борковским, учреждаются следующие стипендии его имени: 5 стипендий – при технол[огическом] или политехн[ическом] институтах и 34 стипендии при университетах Рос[сийской] империи и военно-медич[инской] академии.

2. Размер каждой стипендии определяется суммой процентов, получаемой, за вычетом правит[ельственного] налога, с 10000 руб.

3. Если по каким-либо причинам не все стипендии будут назначены к выдаче, то проценты со свободных стипендий должны составлять неприкосновенный фонд, и когда количество % дойдет до 10 000 р. образуется новая стипендия.

4. Назначение стипендиантов производится Черн[иговским] губ[ернским] з[емским] собранием.”³⁰

Зібрання призначило стипендії: студентам Київського політехнічного інституту М. Дебагорію-Мокриєвичу, Н. Ігнатовському та І. Ігнатенку; студенту Варшавського політехнічного інституту А. Журавльову та М. Шматьку – в разі його вступу в 1903 році до відповідного навчального закладу; студенту Санкт-Петербурзького університету П. Скорині; студенту військово-медичної академії П. Гордону; студентам Київського університету Г. Абрамовичу, І. Маслову, Г. Бордоносу, В. Доброгаєву та В. Ковалевському; студентам Юр'ївського університету З. Бондаревському та І. Колосовському; студентам Московського університету Л. Зенченку та К. Тарновському; у разі вступу до одного з університетів чи до медичної академії – А. Гриненку, М. Огинському та Г. Юшкову. Клопотання Леонтовича-Левитського, Потьомкіна, Вірського та Іващенко передані в управу для отримання довідок про їхній майновий стан.³¹

Крім того, студенту Київського університету І.Бару замість стипендії ім. Савіної, яку він отримував раніше, призначена нова стипендія імені Дуніна-Борковського, що заснована для студентів університету. А стипендія імені Савіної призначена студенту Київського політехнічного інституту П. Зиміну. Зібрання також постановило призначити стипендії І.Я. Дуніна-Борковського студентам Київського університету М.Шурпі, С.Костієву та Н. Новицькому й студенту Московського університету В. Раєвському.³²

За пропозицією голови зібрання вшанувало пам'ять І.Я. Дуніна-Борковського і ухвалило розмістити в губернській управі його портрет і мармурову дошку з переліком усіх його жертвувань.³³

На XXXIX сесії губернського зібрання у грудні 1903 року було вирішено: доки не всі кошти надійшли в розпорядження земської управи, замість 39 встановити 37 стипендій.³⁴ Та вже наступного року із залишків від стипендій Дуніна-Борковського було засновано нову 38-у стипендію імені заповідача,³⁵ в 1905 році. – 39-у,³⁶ в 1910 році – 40-у та 41-у стипендії,³⁷ в 1911 році – 42-у.³⁸

На той час стипендія І.Я. Дуніна-Борковського (з його заповідного капіталу) для студентів університету становила 380 крб. на рік,³⁹ для студентів вищих технічних навчальних закладів – 304 крб.⁴⁰ Це – немалі гроші. Для порівняння, няня в заможній родині в Чернігові отримувала 5 крб. на місяць,⁴¹ середній медичний персонал в губернській лікарні – від 300 до 500 крб. на рік.⁴² За право слухання лекцій в університеті студенту треба було сплатити 100 крб. на рік.

У “Сводах постановлений Черниговского Губернского Земского Собрания” (XIX–XXXV сессий 1883–1899 гг. и XXXVI–XLVI сессий 1900-1909 гг.) в розділі “Народное образование” виділено окремий пункт “Стипендии из капитала И.Я.Дунина-Борковского”, де на 18-ти сторінках надруковані матеріали про клопотання земства щодо заснування стипендій, їх призначення та перелічуються прізвища стипендіатів. Їх понад 120 чоловік, і це лише за 1876–1909 роки.

Всього ж на стипендії, що були засновані на кошти І.Я. Дуніна-Борковського, навчалось більше 200 молодих людей. Серед стипендіатів є прізвище Аркадія Казки. Вірогідніше за все це – майбутній український поет Аркадій Васильович Казка (1890-1929), про якого писав Павло Тичина: “Мій друг – Аркадій Казка ...” і “Я не знаю, чи був би я таким Тичиною, якби не дружба з Казкою.”⁴³ Музично обдарованим, талановитим, дивовижно совісним і щирим поетом був Аркадій Казка.

49-а чергова сесія Чернігівського губернського земського зібрання 1913 року призначила Аркадія Казку кандидатом на стипендію І.Я. Дуніна-Борковського для навчання у спеціальних навчальних закладах.⁴⁴ А 51-а сесія 1915 року – стипендіатом.⁴⁵ У той час, після закінчення Чернігівського реального училища, Аркадій навчався в Київському комерційному інституті. Але закінчити вуз йому не довелося. Скрутне матеріальне становище родини змусило А. Казку повернутися до Чернігова і працювати, взявши на своє утримання трьох сестер і племінницю.

Життя А. Казки перервалося передчасно і трагічно. Він був одним з перших, заарештованих у справі Спілки Визволення України. Самогубство А. Казки позбавило його тортур і звинувачень в ході слідства.

Хотілося б вірити, що до інших стипендіатів чернігівського благодійника доля виявилась більш прихильною. Їхній подальший життєвий шлях простежити доки не вдалося.

* Могилянський помилився: І.Я.Дунін-Борковський вийшов у відставку в чині поручика.

¹ Центральний державний архів літератури і мистецтва Російської Федерації. – Ф. 1267. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 209-213.

² Черниговские губернские ведомости (далі ЧГВ). – 1903. – 5 сентября. – № 3294.

³ Родословная дворян и графов Дунина-Борковских (герба Лебедя). – Чернигов, 1890. – С.2-4; Милорадович Г.А. Родословная книга Черниговского дворянства. – СПб., 1901. – Т. 2. – Ч. VI. – С. 52, 57.

⁴ Милорадович Г.А. Вказ. праця. – С. 54, 57.

⁵ Модзалевский В.Л. Малороссийский родословник. – Т. 1. – К., 1908. – С. 493.

⁶ Милорадович Г.А. Вказ. праця. – С. 56.

⁷ ЧГВ. – 1903. – 5 сентября. – № 3294.

⁸ Там само.

⁹ Там само.

¹⁰ ЧГВ. – 1902. – 4 сентября. – № 2958.

¹¹ Свод постановлений Черниговского Губернского Земского Собрания (XIX–XXXV сессий) (далі: Свод постановлений ...). – Вып. III. – Чернигов, 1903. – С. 1437.

¹² Журналы очередного Черниговского губернского земского собрания (декабрь 1875г.) – Чернигов, 1876. – С. 71.

¹³ Земский сборник Черниговской губернии. – 1876. – № 5-8. – С. 1.

¹⁴ Журналы очередного Черниговского губернского земского собрания (декабрь 1875г.) – С. 72.

¹⁵ Свод постановлений... – Вып. III. – С. 1437.

¹⁶ Там само. – С. 1438.

¹⁷ Там само. – С. 1439.

¹⁸ Там само. – С. 1438.

¹⁹ Земский сборник Черниговской губернии. – 1887. – № 7-8. – С. 1-2.

- ²⁰ Свод постановлений... – Вып. III. – С. 1439.
- ²¹ Земский сборник Черниговской губернии. – 1896. – № 2-3. – С. 3-4.
- ²² ЧГВ. – 1894. – № 127.
- ²³ Свод постановлений ... – Вып. III. – С. 1439.
- ²⁴ Земский сборник Черниговской губернии. – 1895. – № 4-5. – С. 17-18.
- ²⁵ Там само. – 1896. – №8. – С. 13-14.
- ²⁶ Свод постановлений ... – Вып. III. – С. 1440.
- ²⁷ Там само. – С. 1441.
- ²⁸ Там само. – С. 1442.
- ²⁹ Земский сборник Черниговской губернии. – 1902. – №5. – С. 12.
- ³⁰ Свод постановлений ...XXXVI-XLVI сессий. – Т.1. – Чернигов, 1912. – С. 332.
- ³¹ Там само. – С. 332-333.
- ³² Там само. – С. 333.
- ³³ Там само.
- ³⁴ Там само. – С. 334.
- ³⁵ Там само. – С. 336.
- ³⁶ Земский сборник Черниговской губернии. – 1906. – № 4. – С. 155.
- ³⁷ Там само. – 1910.– № 12. – С. 81-82.
- ³⁸ Журналы заседаний Черниговского губернского земского собрания 47 очередной сессии 1911 года, состоявшейся 1-12 декабря 1911г. – Чернигов, 1912. – Доклад № 11. – С. 3.
- ³⁹ Там само. – С. 1.
- ⁴⁰ Там само. – С. 2.
- ⁴¹ Там само. – Доклад № 46. – С. 1.
- ⁴² Там само. – С. 36-37.
- ⁴³ Казка А. Васильки. Поезії. – К., 1989. – С. 8.
- ⁴⁴ Журналы заседаний Черниговского губернского земского собрания 49-й очередной сессии 1913 года, состоявшейся 17 января – 29 января 1914 г. – Чернигов, 1914. – Доклад. № 6.– С. 3.
- ⁴⁵ Журналы заседаний Черниговского губернского земского собрания 51-й очередной сессии 1915 года, состоявшейся 31 января – 11 февраля 1916 г. – Чернигов, 1916. – С. 1. (В тексті помилково “Андрій” Казка).